

pošljavani na domenama (hasovima) sultana i vojnih zapovjednika pod nazivom »ortakči«. Status tih ortakčija je također objašnjen. U vezi s tim se osvrće na trgovinu robljem (str. 273 i d.). Zatim prelazi na velike dohotke od monopola soli, svile, stipse na ostrvu Hiosu u rukama Đenovljana, Karahisar (Colonna) i Kutahije (Coltai). Udaljnijem izlaganju o trgovini riječ je i o Dubrovačkoj Republici i njenom privilegiranom položaju pod zaštitom osmanske carevine (str. 279 i d.). Na str. 281 i d. govori se o rudama i njihovu eksploatiranju na području Bosne i Srbije i s tim u vezi o naseljavanju gradova obrtnicima itd.

U 3. dijelu tog poglavlja izloženi su bizantsko-slavenski utjecaji, kao što je bizantski poreski sistem, izvjesni bizantski, pa i latinski zapadnoevropski upliv na razvoj osmanske mornarice, zatim bizantski utjecaj na turski feudalizam (kod Osmanlija očigledniji nego kod Seldžuka), o kulučenju, rekvizicijama itd. Turci su se i u rudarskom pravu ugledali na bosansko-srpske rudarske propise, koji su počivali na temeljima starih saskih rudarskih propisa. Zatim privilegiranje pojedinih kategorija seljaka, kao što su sokolaši, lovački goniči i vojnici, kršćanske spahije, pomoćni ratnici itd.

U 4. dijelu se govori o organizaciji i upravi. Najprije su Turci pokušali da susjedne države podrede na neki način pa su zatim nastojali da ih direktno dobiju pod svoju kontrolu, isključujući nasilno njihove dinastije, što je dovelo do popisa stanovništva i do uvođenja timarskog sistema. Jedino su u Bosni pokušali da domaćeg kralja ustoliče kao svog vazala. Tvrdave i dvorce nisu ostavljali u rukama feudalaca, nego su ih zaposjedali janjičari, pa su i spahije morale vršiti službu u tim tvrđavama. 600 sinova spahija kao mlada vlastela bili su u stalnoj pratnji sultana. Neprekidnim ratovanjem rasla je i moć janjičara, kao i ogromni gubici u ljudstvu. Pomoću devširme (odvođenja dječaka iz osvojenih krajeva) nadoknađivali su se ti janjičarski gubici. Postavljanjem novog patrijarha s velikim privilegijama te širokogrudna vjerska tolerancija sultana Mehmeda II ne samo prema grčkoj crkvi nego i prema Armencima i Židovima. Sve to, i mnoge povlastice naročito prema grčkoj crkvi, bilo je vrlo korisno za nutarnju konsolidaciju osmanskog carstva.

U 5. dijelu poglavlja (str. 298—304) riječ je o neuspjelom pokušaju stvaranja velikog turkmenskog carstva od strane vladara Akkoynlua Hasana.

U posljednjem (IX) poglavlju pisac na osnovu ranijih izlaganja donosi reziimirane zaključke, koji zaslužuju da se pažljivo prouče. Djelo je popraćeno popisom skraćeno citiranih izvora u naučnom aparatu i literature od strane 318 — 332, kojih ima 404 pozicije, te s indeksom imena osoba i stvari od 333—358 str.

Prikazani rad zaista je plod temeljitog i najmanje lakog studija i historičarima može s navedenim izvornim materijalom odlično poslužiti.

S. Bajraktarević

ARCHIVMITTEILUNGEN, br. 1 i 2, 1970. Izdavač Arhivska uprava Njemačke Demokratske Republike.

U oba broja prvi članci posvećeni su stogodišnjici Lenjinova rođenja.

U prvom broju tri članka posvećena su problematici obrazovanja arhivskih kadrova. B. Brachmann piše o potrebi preinake programa i planova za obrazovanje arhivskih kadrova u okviru visokoškolske reforme koja je sada u toku; W. Schupp piše o reformi obrazovanja u Stručnoj školi za arhivsku službu, a D. Magnus o novoj orijentaciji te škole tj. o njenom uključivanju u rješavanje nekih aktualnih problema istočnonjemačke arhivistike. K. Metschies iznosi sadržajne i formalne preinake koje su uslijedile nakon desetgodišnjeg iskustva u primjeni »Smjernica za pojednostavljenje postupka kod kasacije pojedinih

kategorija registraturne građe« od 5. oktobra 1961. R. Jahn piše o arhivskom radu u znanstvenim ustanovama, a zatim L. Bänseh, W. Blöss i A. Schlegel iznose iskustva u radu sa 16 mm filmom u arhivskoj reprografiji i naglašavaju njegovu prednost nad ostalim filmovima. U ovom broju također su prikazana neka iskustva Arhiva poduzeća (Betriebsarchive) i to u kalijevoj industriji, veoma važnoj grani istočnonjemačke privrede gdje je 1967. osnovan tzv. »Endarchiv« za tu granu privrede koji pod sobom ima 19 nižih arhiva. Članak se odnosi na primjenu novog okvirnog plana akata (Rahmenaktenplan) koji olakšava postupak kasacije odnosno odabiranja registraturne građe. K. Kuba piše o arhivima sindikalnih organizacija i o njihovom društveno-političkom značenju. H. Lötzke iznosi iskustva suradnje arhivista i historičara u Njemačkom centralnom arhivu, a F. Beck izvještava o savjetovanju Udruženja za povijest Hanze koje se održalo koncem listopada prošle godine u Mühlhausenu (Thüring) sa općom temom: »Promjene strukture trgovine i trgovačkih putova pri prijelazu iz feudalizma u kapitalizam«. Na koncu je bilješka o završenom IX redovitom tečaju Stručne škole za arhivsku službu, koji su završili 19 polaznika i dobili zvanje »državni ispitani arhivist«. Završen je također VI izvanredni tečaj koji su završili 35 polaznika.

U drugom broju H. Lötzke piše o zadacima marksističko-lenjinstičke arhivistike u DDR-u i naglašava ne samo njenu političko-ideološku poziciju u društvu već i njeno mjesto u sadašnjoj znanstveno-tehničkoj revoluciji. E. Schetelich daje interesantan prikaz razvitka arhivističke terminologije od njenih početaka do sadašnjih preokupacija arhivista DDR-a na izradi jednog arhivističkog rječnika pri čemu pisac obrazlaže problem opsega tog rječnika i svrstavanje pojmova. J. Weiser i M. Kohnke pišu zatim o ulozi arhivistike u kulturnom obrazovanju. K. Meyer iznosi razvitak tehničkih postupaka za snimanje odnosno kopiranje dokumenata u cilju njihovog arhiviranja. H. Schreyer piše o sovjetskim iskustvima u racionalnom radu na fondovima. Izvjestan prostor u časopisu posvećen je osamdesetgodšnjici života profesora dr H. O. Meisnera, istaknutog njemačkog arhivista, i sedamdesetpetogodišnjici Fritza Wieganda također istaknutog arhivista i historičara, direktora Gradskog arhiva u Erfurtu. U prikazu literature I. Rösler piše o časopisu »Sovetskie arhivi«, a R. Engelhardt o reviji »Archivum«. Na koncu treba spomenuti prikaz H. Erbsa o metodama kojima istočnonjemački arhivi stupaju u vezu s javnošću. On piše o dia-seriji koju je izdao Državni arhiv u Weimaru, a koja sadrži različite dokumente i fotografije o izgradnji nove antifašističke vlasti u Thüringiji. Dia-serija se primjenjuje u nastavi u školama.

V. Omašić

THE AMERICAN ARCHIVIST, vol. 32, 1969. Nr. 1, 2, 3

Časopis The American Archivist za 1969. godinu donosi kroz brojeve 1—3 više vrlo instruktivnih i interesantnih članaka na koje je vrijedno upozoriti. Kako se tematski neki od njih dopunjuju i povezuju, osvrnut ćemo se na njih samo informativno, dok bismo na dva posebno upozorili, jer obrađuju teme, koje do sada nisu objavljivane, te mogu poslužiti kao korisna informacija ili sugestija.

Članci »The Archivist and Service« (Nr. 1, str. 5—9. Arhivist i služba) i »The Empire State's Search in European Archives« (Nr. 2, str. 109—123. Američka istraživanja u evropskim arhivima) obrađuju probleme u vezi s korištenjem arhivske građe od strane istraživača, posebno historičara. U tom procesu pripreme i davanja na korištenje građe, autor naglašava kao problem: pronalazanje metoda, kojim bi se, posebno sa stanovišta potreba američkih istraživača, što uspješnije udovoljilo zahtjevima istraživača, koji danas sve više koriste